

Kávová kríza

vzdelávacia lekcia

FAIRTRADE
ČESKO a SLOVENSKO

Autorství lekce: Jan Jícha, Stanislav Komínek, Veronika Ambrozy, Fairtrade ČR, foto: Stanislav Komínek, Fairtrade ČR

Vzdelávacia lekcia **Kávová kríza**

Ciele:

- ★ Účastníci zoradia činnosti v rámci pestovateľského a distribučného reťazca kávy.
- ★ Účastníci pomocou textov spracujú aktuálne problémy, s ktorými sa stretávajú pestovatelia kávy.
- ★ Účastníci sa zoznámia s tým, ako sa systém Fairtrade podieľa na zlepšení života pestovateľov.

Anotácia: Lekcia poskytuje vhlad do ťažkostí, za ktorých vzniká zdanlivo samozrejma každodenná komodita – káva. Poníma tému jej pestovania z troch pohľadov: ekonomického, sociálneho a environmentálneho. Počíta so skupinovú prácu a vzájomným zdieľaním a vedie k uvedomeniu, ako môžem ako zodpovedný spotrebiteľ a aktívny občan prispieť k spravodlivým podmienkam v obchode s kávou.

Kľúčová otázka: Čomu musia čeliť pestovatelia kávy?

Vek: 13+

Počet účastníkov/íčk: 6+

Časová dotácia: 45 minút (+ 10 minút)

Pomôcky:

- ★ kartičky s činnosťami (Príloha 1), - vytlačte 2x a vystrihnite do 2 sád,
- ★ kartičky s aktuálnymi problémami (Príloha 2) - vytlačte 2x a vystrihnite do 2 sád,
- ★ listy s otázkami k problémom (Príloha 3) - vytlačte 1x,
- ★ výstava Kávová kríza, zadarmo si ju môžete objednať na www.fairtrade.sk/kavova-kriza, pokiaľ výstavu nemáte k dispozícii, využite texty z výstavy (Príloha 4) - vytlačte 1x
- ★ list s päťlístkom (Príloha 5) - vytlačte podľa potreby,
- ★ tabuľa/flipchart, ceruzky/fixy

Postup = evokácia + uvedomenie + reflexia

Evokácia (5 minút)

Moja káva

(5 minút)

Vyzvite účastníkov, aby sa v priestore **zoradili do radu podľa toho, koľko kávy sa v ich domácnosti denne vypije**. Vytvoria tak jeden rad, kde na jednej strane budú tí, ktorých domácnosti žiadnu kávu nepijú až po druhý koniec, kde sa jej denne vypije celkom dosť.

Toto zoradenie využívame na to, aby sme si ukázali náš vzťah ku káve (denne ju väčšina pije) a zároveň rozdelili účastníkov do dvoch skupín pre nasledujúcu aktivitu. Zoradených účastníkov rozpočítajte na nepárnych a párnych a vytvorte dve skupiny.

Uvedomenie (35+10 minút)

Drina s kávovníkom

(10 minút)

Položte všetkým tieto otázky:

- ★ Viete, aké všetky práce musia pestovatelia kávy vykonávať?
- ★ Ako sa k nám káva dostane?

Obom skupinám rozdajte **kartičky s čiastkovými činnosťami** (Príloha 1) a zadajte im úlohu, aby ich v skupine spoločne **usporiadali podľa časovej postupnosti**. Zároveň ich upozornite, že niektoré činnosti sú súbežné a musia sa vykonávať postupne behom roka, tieto kartičky môžu účastníci položiť vedľa vytvorenej časovej postupnosti.

Nechajte skupiny vytvorené poradia činností porovnať. Pre správne riešenie môžete využiť infobox. Môžete sa tiež opýtať:

- ★ Jaká časť roka je pre pestovateľov najnáročnejšia? (úroda)
- ★ Aké činnosti musia pestovatelia vykonávať priebežne počas roka?

INFOBOX:

Správne riešenie si môžete overiť v paneli výstavy Práca na plantáži. Všeobecne sa najprv vylúpnu zrnká z kávovej čerešne a po namočení dajú na klíčenie. Za 40 dní je naklíčená rastlinka nachystaná na presun z pareniska do vlastného malého kvetináčika. Potom sa môžu ročné sadenice presunúť na pole. Zbierajú sa zrelé plody niekoľkokrát počas obdobia zberu. Zozbierané kávové čerešne sa odšupkujú, zrnká sa dajú sušiť. Usušené zrná sa balia do jutových vriec a putujú do výkupne alebo družstva. V družstve ich väčšinou preberá exportér, zavezie ich do prístavu a odstráni pergamenovú šupku. Túto zelenú kávu znovu zabalí do vriec a cez more ich vezie importér, od ktorého ich prevezme v európskom prístave pražiareň.

Zoznámenie s problémami pestovateľov

(25 minút)

Využite našu výstavu Kávová kríza alebo prípadne vytlačené texty z tejto výstavy (Príloha 4). Rozdelte účastníkov do troch skupín a každej rozdajte jeden list s otázkami k problémom (Príloha 3). **Každá skupina preštuduje jednu dvojicu textov z výstavy Kávová kríza.** V jednotlivých paneloch sa pokúsi nájsť odpovede na sprievodné otázky, aby mohla následne ostatných oboznámiť s problémami pestovateľov.

Po 10-15 minútach vyzvite skupinky na krátke zdieľanie svojich poznatkov z výstavných panelov a odpoveďami na zadané otázky. Z predstavenia problémov by malo byť zrejmé, že sa pestovatelia stretávajú predovšetkým s nízkymi výkupnými cenami, rastúcimi nákladmi produkcie a dopadmi klimatickej zmeny.

Následne sa môžete opýtať, ako k riešeniu daných problémov prispieva zapojenie pestovateľov do systému Fairtrade. V diskusii môžete pripomenúť napríklad túto podporu: zaručená minimálna výkupná cena, fairtradový príplatok, demokratické rozhodovanie, podpora technikov družstva v pestovaní. Popis Fairtrade nájdete v infoboxe na nasledujúcej stránke alebo na www.fairtrade.sk.

INFOBOX:

Fairtrade je certifikácia tovaru. Ľuďom z krajín Afriky, Ázie a Latinskej Ameriky poskytuje možnosť živiť sa vlastnou prácou za dôstojných podmienok. Pestovatelia a zamestnanci dostávajú v rámci systému Fairtrade za svoje kakao, kávu alebo ďalšie plodiny spravodlivú výkupnú cenu a navyše fairtradový príplatok. Medzi základné princípy Fairtrade patria: spravodlivá výkupná cena, fairtradový príplatok, možnosť predfinancovania, demokratické rozhodovanie, dodržiavanie pracovných práv, zákaz nútenej a detskej práce a šetrnosť k životnému prostrediu. Fairtradové komodity pestujú predovšetkým drobní pestovatelia vo svete. Jedná sa hlavne o kávu a kakao, ale aj o banány, čaj, trstinový cukor, ryžu, korenie, bavlnu alebo rezané kvety.

BONUS: Aktuálne problémy

(+10 minút)

V bonusovej aktivite rozdejte do vytvorených dvoch skupín **kartičky s aktuálnymi problémami** (Príloha 2). Vyzvite skupiny, aby sa zamysleli, ktoré z nasledujúcich aktuálnych problémov v kávovom priemysle **sa priamo týkajú pestovateľov** (bude to väčšina až na tie posledné dve). Účastníci môžu kartičky priradovať k reťazi časovej postupnosti z aktivity Drina s kávovníkom.

Reflexia (5 minút)

Päťlistkom na pochopenie krízy (5 minút)

Pro záverečné shrnutie použijeme metodu päťlistku. Zadání napište na tabuli nebo rozdejte účastníkům listy s päťlistkem (Príloha 5). Vyzvete účastníky, aby v každé skupině vytvořili k tématu päťlistek. V pěti řádcích zkusí popřemýšlet o tématu a využít svou kreativitu.

- (jednoslovná téma, námet - obvykle podstatné meno)
- (dvojslovný popis, aký je námet - dve prídavné mená)
- (trojslovný popis deja, čo téma robí - väčšinou tri slovesá)
- (štvorslovná veta k námetu - sloveso môže chýbať)
- (jednoslovné synonymum, ktoré rekapituluje)

Riešenie môže byť rôzne, hlavné je dať účastníkom priestor o téme porozmýšľať. Úvodným slovom môže byť kríza, pestovateľ, káva, klíma, Fairtrade... alebo iné slovo, ktoré v lekcii účastníkom najviac rezonovalo. Podľa úvodného slova/témy sa potom ďalej rozvíja celý päťlistok. Ak vám vyjde čas, môžete vyzvať pár účastníkov na zdieľanie svojho päťlistka alebo aspoň pre spoločné uzavretie lekcie prečítať posledné slovo (synonymum).

Príloha 1 = Kartičky s činnosťami

NAKLÍČENIE ZŔN KÁVY V PARENISKU

SADENIE RASTLÍN KÁVOVNÍKA

ZBER ZRELÝCH PLODOV

PREMÝVANIE A ODŠUPKOVANIE PLODOV

SUŠENIE KÁVOVÝCH ZŔN

ZASTRIHÁVANIE KRÍKOV KÁVOVNÍKA

ČISTENIE POZEMKU MAČETOU OD PLEVELU

**BOJ SO ŠKODCAMI A CHOROBAMI
KÁVOVNÍKOV**

VYTVÁRANIE KOMPOSTU A HNOJENIE

**VYSADZOVANIE STROMOV NAD
KÁVOVNÍKMI**

ZAVLAŽOVANIE A MULČOVANIE

DOVOZ KÁVY DO DRUŽSTVA

KONTROLA KVALITY KÁVY V SKLADE

PREVOZ KÁVY EXPORTÉROM DO PRÍSTAVU

LODNÁ PREPRAVA KÁVY DO EURÓPY

PRAŽENIE KÁVY V EURÓPE

PREDAJ KÁVY SPOTREBITEĽOM

Príloha 2 = Kartičky s problémami

**V DÔSLEDKU ZVYŠOVANIA TEPLoty UŽ NIE SÚ
PÔVODNÉ PESTEBNÉ PLOCHY V NIŽŠÍCH
NADMORSKÝCH VÝŠKACH VHODNÉ**

**ÚBYTOK VODY SPÔSOBUJE VYSYCHANIE PÔDY A
RASTLÍN**

**PRUDKÉ ZMENY POČASIA ZNEMOŽŇUJÚ
ROVNOMERNÉ ZRENIE**

**HORÚČAVY A SUCHÁ OSLABUJÚ RASTLINY
A PODPORUJÚ VÝSKYT CHORÔB A ŠKODCOV**

**VYŠŠIE TEPLoty SPÔSOBUJÚ, ŽE JE NUTNÉ
VYSÁDZAŤ NA PLANTÁŽACH TIENIACE STROMY
(BANÁNOVNÍK, AVOKÁDO APOD.)**

**NÍZKA CENA KÁVY NA SVETOVOM TRHU VEDIE
K NERENTABILNOSTI JEJ PESTOVANIA
A CHUDOBE PESTOVATEĽOV**

**REJDÁRI PREVÁDZKUJÚCI NÁKLADNÚ DOPRAVU
PO MORI SA KVÔLI VYŠŠÍM VÝNOSOM PRESÚVAJÚ
DO INDICKÉHO OCEÁNU A DOVÁŽAJÚ TOVAR Z ČÍNY**

**KVÔLI ENERGETICKEJ KRÍZE A VPLYVOM EPIDÉMIE
COVID-19 SA ZVYŠUJÚ NÁKLADY NA DOPRAVU**

Príloha 3 = Listy s otázkami k problémom

Kávoví hráči + Chudoba pestovateľov

- **Ako sú rozložené sily v obchode s kávou?**
- **Koľko pestovateľov kávy žije v chudobe?**
- **Aká je príjmová hranica chudoby?**
- **K akej nelegálnej aktivite sú pestovatelia kávy v Kolumbii nútení?**

Zmena klímy + Koniec kávy

- **V čom sa líši súčasná zmena klímy od všetkých predchádzajúcich?**
- **Ako sa konkrétne zmena klímy prejavuje?**
- **Aké konkrétne problémy prináša pestovateľom kávy?**
- **Aké zmeny sa pre kávu arabiku očakávajú do roku 2050?**

Cena kávy + Rastúce náklady

- **Ako sa zmenilo určovanie ceny kávy oproti minulosti?**
- **Aká je cena kávy v posledných rokoch?**
- **Stačia výkupné ceny k dôstojnému životu pestovateľov?**
- **Prečo je produkcia kávy v Kolumbii nákladnejšia než v Brazílii?**

Príloha 4 = Texty z výstavy

Kávoví hráči

V roku 2020 sa vo svete spotrebovalo cca 10 miliónov ton kávy, z toho približne tretina v Európe. Celých 86 % dovozu zelenej kávy do Európskej únie sa upraží iba v šiestich krajinách, najviac však v Nemecku a Taliansku. Na rozdiel od miliónov pestovateľov kávy trpiacich cenovou a klimatickou krízou obchod veľkých nadnárodných spoločností len tak rozkvitá. Trhu s kávou dlhodobo dominuje iba niekoľko hráčov, okrem iného Nestlé (Švajčiarsko), Jacobs Douwe Egberts (Holandsko), Melitta a Tchibo (Nemecko), Lavazza (Taliansko), Strauss (Izrael) alebo J. M. Smucker, Kraft Heinz a Starbucks (USA). Desiatka najväčších pražiarní na svete spracuje celkovo 35 % celosvetovo vypestovanej kávy a pre predstavu napríklad v roku 2019 zarobila 55 miliárd USD. Záväzky týchto gigantov na väčšiu udržateľnosť obchodu s kávou sa však nie vždy končia ich naplnením, a preto veľké množstvo drobných pestovateľov žije doteraz v chudobe a bez podpory vo svojom boji proti vplyvom klimatickej zmeny.

Zvlášť v západnej Európe rastie v posledných rokoch obľuba výberovej kávy (specialty coffee), teda vysokokvalitnej kávy, ktorá pri degustačnom cuppingu získala skóre minimálne 80 bodov zo 100 podľa hodnotenia asociácie SCA. Výberovej kávy je vo svete len pár jednotiek percent, vyžaduje totiž umiestnenie farmy vo vhodnej nadmorskej výške, správnu orientáciu svahu k slnku, výživnú pôdu a maximálnu starostlivosť. Pražiarne za túto vysokokvalitnú kávu platia viac. Niektoré pražiarne sa snažia o priame vzťahy s pestovateľmi, len časť je však s nimi v kontakte a z logistických dôvodov takmer všetky využívajú importérov ako sprostredkovateľov dovozu kávy do Európy.

Takmer 80 % svetovej produkcie pritom pochádza od drobných pestovateľov a pozemok menší než 5 hektárov má dokonca 95 % pestovateľov kávy. Drvivá väčšina z nich pestuje kávu v bežnej kvalite a priame vzťahy s odberateľmi alebo vyššie výkupné ceny sú pre nich iba obyčajným snom.

Chudoba pestovateľov

„Pred pripojením sa k družstvu sme boli chudobní. Keby sme tu sedeli predtým, boli by sme tu bez obeda,“ spomína Jorge Eliecer Pianeta Sarabia z fairtradového družstva ANEI. robní pestovatelia ako Jorge vypestujú na svojich rodinných pozemkoch 80 % svetovej produkcie kávy. Podľa analýzy platformy Enviritas žije 44 % pestovateľov v chudobe, teda s menej než 3,2 USD na deň. Celých 22 % dokonca v extrémnej chudobe, s menej než 1,9 USD na deň. Práve týmito finančnými hodnotami definuje Svetová banka chudobu a extrémnu chudobu.

Kvôli chudobe sú pestovatelia nútení využívať detskú prácu. Podľa údajov Medzinárodnej organizácie práce bolo v roku 2020 na celom svete nútených pracovať 160 miliónov detí, prvýkrát v histórii meraní došlo medzi jednotlivými meraniami k nárastu. Podľa údajov ministerstva práce Spojených štátov amerických pracuje len v samotnej Kolumbii 268 000 detí, z toho polovica v poľnohospodárstve a značná časť pri pestovaní kávy. „Detská práca je výsledkom systémových nerovností, predovšetkým tzv. endemickej, teda zakorenenej chudoby a nespravodlivých obchodných podmienok. Kým zraniteľné rodiny nebudú schopné dosiahnuť dôstojný príjem, bude skoncovanie s detskou prácou zložité,“ zdôraznila Nyagoy Nyong'oz Fairtrade International.

V oblastiach strednej a južnej Kolumbie sú pestovatelia kvôli svojej chudobe a často i tlaku ozbrojených skupín nútení venovať sa nelegálnemu pestovaniu koky (na spodnej snímke). „Pre tieto rodiny neexistuje legálna alternatíva, aby mohli skoncovať s chudobou. Medzinárodné organizácie a náš štát ich musí dlhodobo podporovať, aby koku mohli nahradiť pestovaním inej plodiny – kávy či iného ovocia –, ktorá by im zaistila dostatočný príjem. Inak sa bude história opakovať i pri ďalších generáciách. A to nechceme,“ vysvetľuje Ati Zarkeiwín Mestrelzquierdo z družstva ANEI.

Zmena klímy

Klíma sa menila vždy, nikdy však nie tak rýchlo ako teraz. Klimatická zmena zasahuje najviac tých najchudobnejších obyvateľov našej planéty, ktorí paradoxne svojím konaním prispievajú k zmene klímy najmenej. To platí i pre pestovateľov kávy. Kvôli rastúcej teplote sa na ich pozemkoch viac šíria škodcovia a plesňové choroby napadajúce kávovníky. Meniace sa vzorce počasia majú kvôli kombinácii predlžujúceho sa obdobia sucha a ničivých privalových dažďov zásadné vplyvy na životy komunit pestovateľov.

„V tejto oblasti nám teraz málo prší. Kedysi pršalo možno dva mesiace v roku, ale teraz za celú zimu zaprší azda len štyrikrát. To je veľká zmena,“ vraví Aladino Varrantes Arce z družstva COOPESARAPIQUI v Kostarike. V Kolumbii to potvrdzuje Luz Marina Reigoza, pestovateľka kávy z družstva COOAGRONEVADA: „Klimatická zmena ovplyvňuje pestovanie kávy. Počasie je nepredvídateľné. Niekedy vôbec neprší alebo zima prichádza skôr, než ju čakáme. Káva potom vykvitne príliš skoro a nemôžeme ju pozbierať.“

Maria Clementina Blanco a Emilio Rincón (na spodnej snímke) sa v 1 500 m n. m. starajú o dva hektáre pozemku na severe Kolumbie: „Podnebie sa veľmi zmenilo, pretože pred dvadsiatimi rokmi bolo po súmraku cítiť chlad. Dnes, keď spíme, je stále teplo. Klíma sa mení, teplota sa neuveriteľne zvýšila.“

So zmenou klímy sa postupne menia i miesta vhodné na pestovanie kávy. V kolumbijských horách sa od roku 1980 zvýšila priemerná teplota o 1,2 °C a vhodné oblasti na pestovanie kávy sa posúvajú do vyšších nadmorských výšok. Hrozí kvôli tomu klčovanie pôvodných pralesov pre získanie nových miest na pestovanie. Pralesy sú pritom centrom biologickej diverzity a dôležitou súčasťou globálneho klimatického systému. Ďalšie oteplenie nad úroveň 2 °C by už znamenalo nielen omnoho výraznejšie ohrozenie kávovníkov, ale predovšetkým dramatické zhoršenie životných podmienok pre nás všetkých na planéte.

Koniec kávy

Podľa štúdie vedcov z Zürišskej univerzity aplikovaných vied dôjde do roku 2050 k úbytku vhodných plôch na pestovanie kávy v Brazílii, Indonézii, Kolumbii a vo Vietname približne o polovicu. Kávovník vyžaduje špecifické podmienky na svoj rast a zmena klímy vo forme nárastu priemerných ročných teplôt a zničujúcich dažďov mu veľmi škodí. Klíma sa mení rýchlejšie, než ako je schopnosť rastliny prispôbiť sa. Vyššie teploty a zničujúce dažde vedú k zníženiu produkcie, šíreniu škodcov alebo plesňových ochorení.

Pre pestovateľov arabiky to znamená nutnosť rýchlo sa adaptovať na nové podmienky. Ani súbor klimatických opatrení ich však nemusí chrániť pred výraznou stratou produkcie a oni budú nútení prejsť na pestovanie iných plodín. Túto situáciu musel riešiť i Bladimir Pacheto z Kolumbie (na veľkej snímke). Jeho pozemok už nie je vhodný na pestovanie kávy. Nemôže svoju farmu presťahovať, chýbajú mu prostriedky i znalosti, ako sa so zmenou klímy vyrovnáť. Našťastie je členom fairtradového družstva ABOSEYNEKUN, ktoré mu pomáha s vysádzaním nových plodín – kakaa a cukrovej trstiny. „Keď som pred siedmimi rokmi vstúpil do družstva, netušil som, že budem pestovať trstinu. V družstve mi pomohli nájsť alternatívu ku káve, aby sme sa ako rodina mohli uživiť, deti rásť a študovať. Je možné, že časom tu už káva vôbec nebude, ale my môžeme pestovať ďalšie produkty, ktoré vyriešia naše potreby.“

Klimatická kríza len násobí dlhodobú cenovú krízu. V roku 2019 klesla cena kávy na najnižšiu hodnotu za viac než desať rokov, čo prinútilo farmárov predávať svoju úrodu za nižšiu cenu, než aké sú ich výrobné náklady. Mnohí farmári sa ocitli v chudobe a boli prinútení prejsť na pestovanie nezákonných plodín ako koka a konope alebo úplne upustiť od pestovania kávy a odísť za lepšími životnými podmienkami.

Cena kávy

Do roku 1989 držala cenu kávy na stabilnej úrovni Medzinárodná dohoda o káve. S jej zrušením došlo k deregulácii a liberalizácii svetového obchodu s kávou. To spoločne s masívnou lacnou produkciou v Brazílii a juhovýchodnej Ázii prinieslo na trh s kávou v 90. rokoch cenovú krízu, ktorá s občasnými výkyvmi pokračuje dodnes.

Medzinárodná cena kávy arabika sa od roku 1989 určuje na najväčšej a najznámejšej burze sveta New York Stock Exchange. Za obchodovaním už dnes ľudia nemusia dochádzať do sídla na Wall Street, všetko prebieha elektronicky cez internet. Hodnotu Coffee C Price zásadne ovplyvňuje zber v Brazílii, odkiaľ pochádza viac ako 40 % svetovej produkcie kávy. Tam sú však náklady na produkciu omnoho nižšie než v kolumbijských horách. Avšak cena na burze je pre obe krajiny rovnaká. V máji 2019 cena na burze klesla na desaťročné minimum 0,87 USD za libru arabiky (454 g). Od roku 2015 do roku 2020 sa priemerná cena pranej arabiky pohybovala medzi 1,01 a 1,36 USD. I napriek aktuálnemu nárastu výkupných cien majú pestovatelia stále problém s pokrytím nákladov a dlhodobým investovaním do svojich podnikov.

V systéme Fairtrade funguje iný princíp výkupnej ceny. Tiež sa vychádza z ceny na burze. Ak je však táto cena príliš nízka, pestovateľ sa môže spoľahnúť na fairtradovú minimálnu výkupnú cenu. Za svoju pranú arabiku nedostane nikdy menej než 1,4 USD za libru. Pre každú komoditu je nastavená iná úroveň ceny, ktorá pokrýva náklady na produkciu a zaisťuje slušný život. Družstvá vždy navyše tiež dostávajú fairtradový príplatok. „Cena kávy je pre nás veľmi premenlivá. Tohtoročná dobrá cena na trhu nám veľmi pomáha. A keď nestačí výkupná cena na výdavky, pomôže nám družstvo. Z fairtradového príplatku nám poskytne peniaze navyše alebo požičia peniaze, aby sme mali na investície,“ vysvetľuje na svojej farme Carlos Julioz z kolumbijského družstva COOAGRONEVADA.

PS: Aktuálnu výkupnú cenu kávy arabiky na newyorskej burze môžete nájsť napríklad tu:

Rastúce náklady

Počas pandémie Covid-19 sa výrazne zvýšila cena hnojív i ľudskej práce. Pestovatelia platia zberačom kávy 800 až 1 000 pesos za kilogram kávových čerešní, dobrý zberač pritom nazbiera aj 100 kg za deň. Za deň zberu si tak zarobí 20 eur. „Zaplatiť robotníkov v čase nízkej ceny kávy je veľmi komplikované. Takmer všetky príjmy idú na mzdy robotníkov a údržbu, teda na nevyhnutné náklady na pestovanie kávy. Nám zostalo naozaj málo. Je to podnikanie. Keď z neho berieš, je potrebné doň i investovať, inak sa zrúti. Družstvo nám veľmi pomáha, príplatkom i zárukou výkupnej ceny,“ vysvetľuje Edinth Rangel z družstva ANEI (na spodnej snímke), ktorý sa stará o väčší, 14-hektárový pozemok, vypestuje 25 ton kávy ročne a na výpomoc k nemu chodí až 40 pracovníkov.

Podľa výskumu Solidaridad z roku 2020 sa pri nízkych výkupných cenách za kávu dokážu kolumbijskí drobní pestovatelia kávy užiť len veľmi ťažko. Pri veľkosti pozemku 4,3 hektára by museli mať produkciu minimálne 1,46 tony na hektár. Takú produkciu však v horských oblastiach Kolumbie dosiahnu iba ťažko. Podľa analýzy Enveritas z roku 2018 je priemerná produkcia v Kolumbii len 731 kg na hektár, oproti tomu v Brazílii 1 674 kg na hektár.

V Brazílii je väčšina produkcie kávy vďaka rovinnému povrchu mechanizovaná a náklady na výrobu sú omnoho nižšie než v kolumbijských horách, kde kvôli zlej dostupnosti a izolovanosti horských políčov musia využívať na zväžanie muly a na prácu robotníkov. Tých je však v Kolumbii nedostatok a s prácou často vypomáhajú migranti zo susednej Venezuely. „Všetku prácu musia zvládnuť ľudia, je to obrovská drina. Musíme zamestnať robotníkov, ktorí pracujú na plantážach a zbierajú kávu, čo našu kávu predražuje. Ak by sme nepredávali do systému Fairtrade, nemal by predaj našej kávy ekonomický zmysel,“ upozorňuje Margarita Conde, riaditeľka kolumbijského družstva ASOPROSIERRA.

Príloha 5 = List s päťlístkom

Päťlístok

- 1) jednoslovná téma, námet - obvykle podstatné meno
- 2) dvojslovný popis, aký je námet - dve prídavné mená
- 3) trojslovný popis deja, čo téma robí - väčšinou tri slovesá
- 4) štvorslovná veta k námetu - sloveso môže chýbať
- 5) jednoslovné synonymum, ktoré rekapituluje

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

5) _____